

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

УМАНЦІВ БОГДАН БОГДАНОВИЧ

УДК 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Ужгород – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Приватній установі
«Науково-дослідний інститут публічного права».

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України

Пилипенко Володимир Пилипович,
Київський університет права НАН України,
проректор із наукової та інноваційної діяльності.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Школик Андрій Михайлович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри адміністративного
та фінансового права;

доктор філософії в галузі права

Чернявська Богдана Вадимівна,
Вищий навчальний заклад
«Національна академія управління»,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
Вільний університет Амстердама,
запрошений дослідник кафедри кримінології
юридичного факультету.

Захист відбудеться «06» грудня 2025 року о «13⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 61.051.07 Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3 (зала вченої ради).

З дисертацією можна ознайомитися в національній бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14.

Автореферат розісланий «06» листопада 2025 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.П. Попович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сфера соціальної рекреації та туризму у сучасних умовах виступає багатовимірним феноменом, що поєднує правові, економічні, соціальні, культурні та безпекові виміри суспільного життя. Для України вона набуває особливого значення як у контексті забезпечення конституційних прав громадян (зокрема, права на відпочинок, охорону здоров'я, культурне життя), так і як інструмент соціальної реінтеграції та відновлення людського потенціалу в умовах воєнного стану і майбутньої повоєнної відбудови. Туризм і рекреація є також важливими чинниками розвитку регіонів, зайнятості та міжнародного іміджу держави. Водночас ефективність функціонування цієї сфери безпосередньо залежить від якості її адміністративно-правового регулювання. Однак базовий Закон України «Про туризм» 1995 року, попри внесені зміни, за своєю структурою та змістом не відповідає сучасним потребам галузі: він не охоплює цифровізацію послуг, стандарти захисту прав споживачів за європейським зразком, питання соціальної рекреації дорослого населення, інклюзивність послуг, сучасні моделі управління дестинаціями (DMO), а також особливості регулювання у період надзвичайних ситуацій і воєнного стану. У законодавстві відсутня чітка дефініція «соціальної рекреації», «соціального туризму», «доступного туризму», «меморіального туризму», що звужує можливості для формування цілісної політики.

Повномасштабна збройна агресія РФ проти України радикально змінила обставини функціонування галузі. Значні руйнування інфраструктури, переорієнтація внутрішніх туристичних потоків, зростання ролі реабілітаційного та оздоровчого туризму, необхідність стандартизації підходів до меморіальних практик, питання безпеки – все це актуалізує потребу у формуванні спеціальних правових режимів і процедур, адаптованих до умов воєнного та післявоєнного періодів. Комплексність та міжсекторальна природа туризму і соціальної рекреації, їх вплив на макро- та мікроекономічні процеси, культурну дипломатію, охорону довкілля, безпеку та права людини роблять питання адміністративно-правового регулювання надзвичайно актуальним як для теорії, так і для практики публічного управління та адміністрування.

Отже, актуальність теми зумовлюється її стратегічним значенням для забезпечення прав людини, соціальної стабільності, економічного відновлення та міжнародної інтеграції України. Формування сучасної моделі адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму є необхідною умовою для сталого розвитку держави, підвищення конкурентоспроможності туристичного сектору та реалізації національних інтересів у період воєнних та поствоєнних трансформацій.

Проблематика адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні є предметом досліджень та наукових розробок як у межах конституційного права, цивільного права, господарського права, так і науки адміністративного права. Необхідним є виділення наукових

праць таких учених, як: В.Б. Авер'янов, О.В. Батанов, В.М. Бесчастний, Д.М. Белов, Ю.М. Бисага, Ю.П. Битяк, Т.О. Карабін, О.Р. Кібенко, Т.О. Коломоєць, М.Ю. Кравчук, В.В. Кудрявцев, В.К. Мамутов, В.П. Пилипенко, О.П. Подцерковний, В.Ю. Полатай, Ю.Д. Притика, Є.Ю. Соболев, В.М. Стойко, Б.В. Чернявська, А.М. Школик та інші. Окремі аспекти проблематики регулювання туристичних послуг розглядалися у публікаціях О.Ю. Дрозда, С.М. Дубова, О.Ю. Дубинського, Н.Я. Заболотної, Д.В. Карамішева, І.Б. Коліушка, О.О. Рибак та інших. Однак при цьому дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні залишається актуальним та практично затребуваним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дослідження здійснено на виконання положень Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» від 17 грудня 2020 року № 1116-ІХ, Указу Президента України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» від 26 лютого 2016 року № 68/2016, у межах виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695, Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 168-р та ін. Дисертацію виконано в межах планів науково-дослідної роботи Приватної установи «Науково-дослідний інститут публічного права». Внесок здобувача полягає у визначенні адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні.

Мета дослідження. Метою дисертаційної роботи є визначення змісту адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні та обґрунтування напрямів забезпечення його ефективності.

Досягнення поставленої мети дисертаційної роботи пов'язується із вирішенням таких наукових *задач*:

- визначити поняття, сутність та соціальне значення соціально-рекреаційної та туристичної діяльності;
- охарактеризувати історичний розвиток адміністративно-правового регулювання соціально-рекреаційної та туристичної сфери в Україні;
- встановити міжнародно-правові стандарти та їх вплив на національне законодавство у сфері соціальної рекреації та туризму;
- визначити принципи адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму;
- описати систему суб'єктів механізму адміністративно-правового регулювання соціальної рекреації та туризму в Україні;
- охарактеризувати адміністративно-правові засоби впливу у сфері туризму та соціальної рекреації;

– обґрунтувати напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають у процесі адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні.

Методи дослідження. Досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань вимагає застосування складної сукупності загальнонаукових, спеціально-правових та міждисциплінарних методів наукового пізнання, які у взаємодії забезпечують комплексний, системний і верифікований характер одержаних результатів. Методологічна основа роботи побудована з урахуванням багатовимірності предмета дослідження – адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму в умовах воєнного стану та перспектив повоєнного відновлення із фокусом на правову визначеність, інституційну спроможність, міжвідомчу координацію, безпеку та цифрову трансформацію. Застосування діалектичного методу сприяло виявленню закономірностей розвитку адміністративно-правового регулювання туризму та соціальної рекреації, визначення протиріч між публічними та приватними інтересами, а також між централізацією та децентралізацією у публічному управлінні (підрозділи 1.1, 1.2). За допомогою системного підходу здійснено аналіз сфери соціальної рекреації туризму як цілісної системи, що включає органи публічної влади, суб'єктів ринку, інфраструктуру, нормативно-правову базу, механізми контролю та інструменти захисту прав споживачів (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2). Логіко-індуктивний та дедуктивний методи, методи моделювання та прогнозування покладено в основу формулювання гіпотез, побудови правових висновків та пропозицій щодо вдосконалення законодавства і практики його реалізації (підрозділ 2.3), що дозволило обґрунтувати напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму. Дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму здійснено із використанням таких спеціально-правових методів, як формально-юридичний метод, порівняльно-правовий метод, історико-правовий метод, герменевтичний метод, метод правової доктрини та правового дизайну, що, зокрема, відображено в обґрунтуванні доцільності введення таких категорій, як «соціальна рекреація», «соціальний туризм», «право на дозвілля» у національне законодавство та формулювання рекомендацій щодо нормативного оформлення режимів функціонування галузі у період надзвичайного/воєнного стану.

Нормативною базою дослідження є законодавчі та підзаконні нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади.

Теоретичну та емпіричну основу дослідження становили наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених, статистичні матеріали, аналітичні матеріали автора.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що робота є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних наукових досліджень, що присвячене встановленню адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні. Здійснене дослідження дозволило сформулювати нові наукові положення та висновки, обґрунтовані особисто здобувачем, зокрема:

уперше:

- запропоновано доктринальне розмежування категорій «відпочинок» (трудовий вимір) і «дозвілля» (соціокультурний вимір) з обґрунтуванням потреби законодавчого закріплення права на дозвілля як окремого об'єкта адміністративно-правового регулювання та базової засади соціально-рекреаційної політики;

- з урахуванням досвіду Французької Республіки сформовано концепцію кодифікації у вигляді Кодексу України про рекреацію, туризм та дозвілля з детальною архітектонікою розділів (права людини, управління, ліцензування і стандарти, ековимоги, надзвичайні/воєнні режими, державно-приватне партнерство, відповідальність, перехідні положення);

удосконалено:

- інтегральну модель соціально-рекреаційної та туристичної діяльності, у якій туризм доведено як системний компонент рекреації, що зумовлює специфічні адміністративні режими (просторову мобільність, безпеку, екологічні ліміти);

- аргументацію ризик-орієнтованої архітектури нагляду у сфері туризму та рекреації (профілі ризику для adventure-активностей, дитячого відпочинку, меморіального туризму) із прив'язкою інструментів адміністративного контролю до рівня ризику;

набули подальшої розробки:

- визначення цілісної чотирирівневої системи принципів адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму (загальноправові, процедурно-гарантійні, матеріально-цільові, секторальні), що дозволяє інтегрувати європейські та міжнародні стандарти з національними нормативними засадами і галузевими потребами;

- пропозиції запровадження інституційної моделі координації через створення та функціонування Національної ради з питань рекреації, туризму та дозвілля з мандатом на міжвідомчу взаємодію, моніторинг імплементації міжнародних зобов'язань і погодження стратегій відновлення галузі;

- розширена періодизація розвитку адміністративно-правового регулювання туризму й рекреації в Україні з виокремленням етапу «воєнного стану» як самостійної фази з власними інструментами та критеріями ефективності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться в роботі, можуть бути використані в:

– *науково-дослідній сфері* – шляхом їх використання у подальшій розробці теоретичних проблем адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні;

– *законотворчій діяльності* – отримані результати можна використовувати для вдосконалення законодавства, яким встановлюються адміністративно-правові засоби впливу у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні;

– *навчальному процесі* – під час укладання посібників, підручників та викладання курсів з таких навчальних дисциплін, як «Адміністративне право», «Інвестиційне право» та ін.

Апробація матеріалів дисертації. Результати дослідження були оприлюднені та доповідалися: на 3 науково-практичних конференціях, зокрема: «The latest law developments» (м. Влоцлавек, Республіка Польща, 3–4 квітня 2024 року); «Advances in law: the view of domestic and foreign scholars» (м. Рига, Латвійська Республіка, 3–4 жовтня 2024 року); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 року).

Публікації. Основні наукові результати дисертації відображено у 8 наукових працях, серед яких 4 наукові статті опубліковані в юридичних фахових виданнях України, затверджених МОН України, 1 наукова праця – в іноземному фаховому виданні, та 3 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних заходах.

Структура та обсяг дисертації визначаються метою та завданням дослідження, складається зі вступу, двох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 244 сторінки, з яких основний текст становить 206 сторінок. Список використаних джерел містить 232 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність вибраної теми дисертації, висвітлено її зв'язок із науковими програмами, планами й темами, проаналізовано загальний стан наукової розробленості теми; визначено мету й завдання дослідження, сформульовано об'єкт і предмет, названо основні методологічні підходи до дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи, а також наведено відомості про апробацію і публікацію результатів дослідження, його структуру.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «*Поняття, сутність та соціальне значення соціально-рекреаційної та туристичної діяльності*» проведений аналіз доводить, що соціально-рекреаційна та туристична діяльність становлять багатовимірний феномен на перетині соціальної політики, економіки, охорони здоров'я, культури та екологічного врядування. Їх спільним системоутворювальним ядром є дозвілля як особливий сегмент соціального часу, зміст якого виходить далеко за межі трудового виміру «відпочинку» й охоплює спектр практик від фізичного та психоемоційного відновлення до культурно-пізнавальної, комунікативної та громадянської активності. Обґрунтовано, що туризм слід розглядати як одну з провідних форм рекреації, яка, на відміну від інших дозвіллевих практик, характеризується просторовою мобільністю та інтегрує значні організаційні, безпекові й екологічні вимоги.

З теоретико-методологічного погляду продемонстровано корисність міжнародно узгоджених підходів до вимірювання структури вільного часу (Настанови UNECE щодо обстежень використання часу), які дозволяють об'єктивувати складники дозвілля, зробити порівнюваними національні дані та покласти їх в основу доказових управлінських рішень.

У соціальному вимірі показано, що рекреація виконує компенсаторну та розвивальну функції: знижує стрес і втому, водночас підвищує людський капітал через саморозвиток, міжкультурну комунікацію та залучення до життя громад. Розкрито детермінанти рекреаційної поведінки (соціально-економічні, психологічні, мотиваційні, «подієві») і продемонстровано, як цифровізація трансформує структуру дозвілля молоді, породжуючи гібридні формати (онлайн-події, кібертуризм) та пов'язані ризики (гіподинамію, залежності, дефіцит офлайн-компетенцій). Окремо підкреслено виклики демографічного старіння української нації: рекреація й туризм для осіб похилого віку мають розглядатися як інструменти профілактики соціального виключення, підтримання психофізичного здоров'я і продовження активного життя.

Окреслено зміст адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму, що полягає у: встановленні правил доступу до рекреаційних ресурсів; ліцензуванні і категоризації; нагляду за безпекою та якістю; розвитку інфраструктури; забезпеченні рівності доступу (зокрема, для вразливих груп); цифровізації процедур і статистики; міжвідомчої координації та державно-приватних партнерств. Наголошено на відсутності правової дефініції «право на дозвілля», фрагментарності регулювання соціальної рекреації дорослого населення, недостатньої гармонізації підзаконних процедур, слабких механізмах вимірювання впливу відповідної політики.

Обґрунтовано концептуальний висновок, що ефективна модель адміністративно-правового регулювання соціально-рекреаційної та туристичної діяльності має виходити з визнання права на дозвілля як самостійної правової категорії; спиратися на стандартизовані метрики вільного часу; поєднувати ризик-орієнтований нагляд із цифровими сервісами; інституціоналізувати управління дестинаціями на місцевому рівні; забезпечити соціальну доступність і безбар'єрність; інтегрувати екологічні запобіжники та механізми

участі громад. Зазначено, що такий підхід перетворює рекреацію та туризм з «галузі обслуговування» на цілісний інструмент підвищення добробуту, соціальної згуртованості та міжнародної суб'єктності України.

У підрозділі 1.2 «Історичний розвиток адміністративно-правового регулювання соціально-рекреаційної та туристичної сфери в Україні» визначено, що історія адміністративно-правового регулювання соціально-рекреаційної та туристичної сфери в Україні віддзеркалює еволюцію державотворення й трансформацію економічної моделі – від директивно-планових підходів радянського періоду до ринково орієнтованої та європейсько інтегрованої системи врядування. Виокремлені чотири етапи – початкове формування правових засад (1991–1999 роки), інституційне й концептуальне становлення (2000–2010 роки), гармонізація з правом ЄС і стратегічне планування (2011–2019 роки) та трансформація в умовах пандемії і воєнного стану (2020 року – дотепер) – демонструють поступ від фрагментарних норм до спроби створення цілісної політики, що поєднує безпекові, соціальні, економічні та екологічні виміри. Визначено, що починаючи з 2020 року регулювання набуло кризово-резилієнтного характеру: запроваджено спеціальні процедури для суб'єктів ринку, фіскальні стимули, правові режими доступу до територій і безпекові протоколи, що істотно переформатували інструментарій державної політики.

Визначено, що історична траєкторія розвитку чинного законодавства демонструє, що від трудоцентричного розуміння «відпочинку» держава поступово переходить до політики якості вільного часу, соціальної інклюзії та доступності рекреаційних послуг (зокрема, вразливим групам), що потребує чітких адміністративно-правових гарантій і фінансових механізмів впровадження.

Встановлено, що в умовах воєнного стану й постконфліктного відновлення політика має бути ризик-орієнтованою та адаптивною: спеціальні режими доступу, обов'язкові плани евакуації, стандартизовані канали оповіщення, інтегровані центри координації «держава – бізнес – громади», цифрові інструменти моніторингу й аналітики, а також чіткі компенсаторні та податкові стимули для підтримки галузі, що мають бути не тимчасовим нормативним інструментом, а бути закріпленими у відповідному акті кодифікації.

Зроблено висновок про доцільність кодифікації законодавства України шляхом розробки та прийняття Кодексу України про рекреацію, туризм та дозвілля. Кодекс має інтегрувати дефініції й принципи, закріпити право на дозвілля, визначити повноваження органів влади й механізми їх взаємодії, унормувати ліцензування та стандарти (включно з цифровими реєстрами), передбачити режими надзвичайних/воєнних ситуацій, екологічні гарантії, моделі державно-приватного партнерства, інструменти управління дестинаціями, систему показників ефективності та відповідальність.

У підрозділі 1.3 «Міжнародно-правові стандарти та їх вплив на національне законодавство у сфері соціальної рекреації та дозвілля» підтверджено їх комплексний, міждисциплінарний і уніфікаційний характер, що охоплює норми міжнародного права прав людини, екологічного та культурного права. Встановлено, що міжнародно-правові стандарти закріплюють мінімальні гарантії права на відпочинок і дозвілля, участь у культурному житті, доступ до природних і культурних ресурсів, а також безпеку та екологічну збалансованість рекреаційної діяльності. Водночас вони формують нормативні орієнтири для державної політики, спрямованої на стале та інклюзивне використання рекреаційного потенціалу, розвиток туристичної інфраструктури й захист прав споживачів туристичних послуг.

Визначено, що для України, яка інтегрується до європейського правового простору, особливе значення мають положення Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права, Європейської соціальної хартії (переглянутої), конвенцій ЮНЕСКО з охорони культурної та природної спадщини, а також акти м'якого права – Глобальний етичний кодекс туризму UNWTO, рекомендації Ради Європи щодо доступного туризму та участі в культурному житті. Наголошено, що важливим інструментом гармонізації з європейськими стандартами є *acquis* ЄС, передусім Директива (ЄС) 2015/2302 про пакетні туристичні послуги, екологічні директиви у сфері стратегічної екологічної оцінки та збереження морського середовища, а також підходи до охорони культурної спадщини й недискримінації.

Підкреслено, що особливої уваги потребує адаптація міжнародних стандартів до умов воєнного стану та повоєнного відновлення: запровадження спеціальних процедур щодо продовження строків дії дозволів і сертифікатів, особливого режиму здійснення туристичної та рекреаційної діяльності в умовах безпеки, регулювання меморіального туризму (етичні стандарти, музейні протоколи, безпекові вимоги), а також інтеграція принципів інклюзії і безбар'єрності відповідно до рекомендацій Ради Європи та ВООЗ. Важливо також поєднувати етичні положення Глобального кодексу туризму UNWTO із вимогами екологічної сталості, збереження культурної спадщини та соціальної відповідальності бізнесу.

Зроблено висновок, що реалізація міжнародно-правових стандартів у сфері соціальної рекреації та дозвілля потребує комплексного, інституційно забезпеченого й орієнтованого на результат підходу, який поєднає нормотворчість, координацію, цифровізацію процедур, моніторинг і публічну звітність, що дозволить не лише підвищити якість і доступність рекреаційних послуг, але і сприятиме формуванню позитивного міжнародного іміджу України, інтеграції в європейський правовий простір та стійкому розвитку туристично-рекреаційного сектору в умовах сучасних викликів.

У підрозділі 1.4 «Принципи адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму» дослідження принципів адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму засвідчує, що ефективність правового впливу на цю динамічну, економічно важливу та соціально значущу сферу на пряму залежить від чіткого закріплення та послідовної реалізації системи принципів, які поєднують загальноправові, процедурно-гарантійні, матеріально-цільові та секторальні (галузеві) засади.

До ключових принципів адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму віднесено: загальноправові принципи – верховенство права, законність, рівність і недискримінація, правова визначеність та забезпечення легітимних очікувань, що визначають ієрархію нормативності, обмежують дискрецію органів публічної адміністрації, забезпечують доступ до правосуддя й передбачуваність управлінських процедур; процедурно-гарантійні принципи – належного адміністрування, участі заінтересованих сторін, права на слухання, прозорості, доступу до інформації та ефективних засобів правового захисту – вони формують основу сервісної моделі держави, підвищують довіру до інститутів влади та якість адміністративного процесу у цій сфері; матеріально-цільові принципи – пропорційності, ефективності, добросовісності та антикорупційності, сервісності держави – орієнтують регуляторні втручання на реальні публічні результати з мінімальним адміністративним тягарем та максимальним дотриманням прав і законних інтересів суб'єктів туристичного ринку; секторальні принципи відображають специфіку туристично-рекреаційної діяльності (до них віднесено безпеку туристів і об'єктів рекреації, доступність і інклюзивність послуг, збереження культурної спадщини, екологічну стійкість (запобіжний і ресурсозберігальний підходи), пріоритет національного туристичного продукту, міжвідомчу координацію та участь територіальних громад, які задають логіку галузевого регулювання на всіх рівнях, – від планування дестинацій (створення ДМО, зонування, визначення меж місткості територій), екологічної і культурної оцінки до стандартизації сервісів, категоризації засобів розміщення, кризових комунікацій і цивільного захисту.

Підкреслено, що важливим є застосування пропорційного підходу до обмеження економічної свободи у туризмі з урахуванням легітимної мети (безпеки, охорони довкілля, захисту культурної спадщини), належної придатності, необхідності та зваженості заходів.

Акцентовано, що особливого значення набуває інтеграція європейських і міжнародних стандартів (Європейська соціальна хартія, директиви ЄС, акти Ради Європи, Глобальний етичний кодекс туризму UNWTO, стандарти ВООЗ та ISO) до національної системи принципів, що забезпечує інституційну та нормативну сумісність, підвищує якість послуг і конкурентоспроможність українського туристичного ринку, сприяє інклюзивності та сталості, зміцнює правові гарантії споживачів. Зроблено висновок, що у контексті воєнного стану принципи адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації

та туризму отримують додатковий безпековий вимір: ризик-орієнтованість, резилієнтність, превентивність, оперативність оповіщення, регламентованість доступу до територій, наявність планів евакуації, координація між владою і бізнесом.

Визначено, що впровадження досліджених принципів адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму потребує інституційного та нормативного посилення: уніфікації процедур ліцензування та нагляду, розбудови цифрових сервісів (е-реєстри, е-категоризація, прозорі дані), закріплення обов'язкових екологічних і культурних процедур (ОВД, СЕО, плани менеджменту об'єктів спадщини), участі громад і бізнесу у прийнятті рішень, формування системи КРІ і моніторингу якості управління, де важливим кроком для систематизації принципів і норм є кодифікація у вигляді Кодексу України про рекреацію, туризм та дозвілля, який забезпечить цілісність, логічність і європейську сумісність регуляторного поля.

Зроблено висновок, що система принципів адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму виконує роль концептуальної, методологічної та інструментальної основи для формування людиноцентричної, інклюзивної та стійкої моделі управління, здатної задовольняти потреби громадян, підтримувати бізнес і громади, охороняти природну й культурну спадщину та забезпечувати безпеку і розвиток у мирний і кризовий періоди.

Розділ 2 «Сучасний стан та механізми адміністративно-правового регулювання соціальної рекреації та туризму в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Система суб'єктів механізму адміністративно-правового регулювання соціальної рекреації та туризму в Україні» засвідчено, що система суб'єктів механізму адміністративно-правового регулювання соціальної рекреації та туризму в Україні має багаторівневий, поліструктурний та міжсекторальний характер, однак її функціонування залишається не досить узгодженим і фрагментованим. До ключових проблем сучасного стану механізму адміністративно-правового регулювання соціальної рекреації та туризму в Україні віднесено: відсутність доктринально оформленої та законодавчо закріпленої моделі суб'єктної системи, нечіткість розмежування компетенцій, дублювання функцій, слабку міжвідомчу координацію, нерівномірність інституційної спроможності на регіональному та місцевому рівнях, дефіцит ресурсів і відсутність єдиних організаційних стандартів. Визначено, що умови воєнного стану додатково актуалізували потребу у ризик-орієнтованому управлінні, кризових протоколах взаємодії та підвищенні безпеки туристичних територій.

Встановлено, що на загальнонаціональному рівні системоутворююча роль належить Президентові України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України, де Президент формує інституційну архітектуру виконавчої влади у сфері туризму, визначає політичні пріоритети, здійснює міжнародні ініціативи; парламент закладає правові рамки функціонування галузі, визначає стратегічні

орієнтири, ухвалює профільні закони та забезпечує програмно-бюджетне підґрунтя; уряд формує та реалізує державну політику, забезпечує нормативне регулювання, приймає стратегічні, організаційні, фінансові та міжнародні рішення, координує діяльність центральних органів виконавчої влади. Визначальне значення відведене діяльності Державного агентства розвитку туризму України (далі – ДАРТ), яке виконує широкий спектр завдань – від категоризації засобів розміщення та ведення реєстрів до промоції національного туристичного продукту, координації курортної діяльності, участі у міжнародній співпраці. Разом із цим виявлено потребу в інституційному посиленні ДАРТ, оптимізації його структури та ресурсів, чіткому розмежуванні його повноважень із міністерством, посиленні аналітичної та стратегічної спроможності.

Зроблено висновок, що ключову роль у забезпеченні доступності, безпечності та якості рекреаційних та туристичних послуг відіграють міжтериторіальні та територіальні органи виконавчої влади, що здійснюють управління інфраструктурою (транспорт, дорожнє господарство, логістика), об'єктами культурної спадщини, природно-заповідним фондом, санітарною безпекою, надзвичайними ситуаціями. Акцентовано, що особливої уваги потребує формування міжрегіональних форматів управління туристичними зонами (Карпати, узбережжя Чорного й Азовського морів, мережа національних парків), де ефективність залежить від координації, єдності стандартів і інтегрованого менеджменту.

Встановлено, що децентралізація висунула органи місцевого самоврядування в ролі ключових суб'єктів розвитку туризму – саме тут формується локальна політика, реалізуються інфраструктурні проекти, створюються туристичні продукти, ведеться промоція територій.

Для підвищення ефективності механізму адміністративно-правового регулювання соціальної рекреації та туризму в Україні необхідним є: 1) доктринальне та нормативне закріплення системи суб'єктів з чітким визначенням рівнів, ролей і компетенцій; 2) запровадження інституцій постійної координації (Національна рада з питань туризму та рекреації, міжвідомчі регіональні платформи, організації управління дестинаціями) з визначеними механізмами планування, моніторингу та обміну даними; 3) стандартизація структури й мінімальних кадрових вимог до підрозділів у громадах; 4) цифровізація управлінських процедур (єдині реєстри, електронне ліцензування/категоризація, аналітичні панелі показників); 5) запровадження системи КРІ та програмно-цільового фінансування, пов'язаного з результатами; 6) інтеграція ризик-орієнтованих та безпекових протоколів у діяльність органів управління; 7) посилення спроможності ДАРТ і його інституційна модернізація.

Зроблено висновок, що сформована модель суб'єктної системи адміністративно-правового регулювання соціальної рекреації та туризму в Україні є багаторівневою, координаційно-орієнтованою та цифрово підкріпленою, що визначає її здатність забезпечити перехід до людиноцентричної, безпечної та конкурентоспроможної моделі управління

туризмом і соціальною рекреацією, що відповідатиме викликам воєнного часу та завданням повоєнного відновлення в контексті євроінтеграції.

У *підрозділі 2.2 «Адміністративно-правові засоби впливу у сфері туризму та соціальної рекреації»* визначено, що нормативно-правова основа в Україні створює засади структурного регулювання, однак при цьому має фрагментарний характер і недостатньо враховують нові ринкові та технологічні реалії, що вимагає оновлення положення про діяльність цифрових платформ, стандартів кібербезпеки й захисту персональних даних туристів, рух у напрямі повної гармонізації із Директивою (ЄС) 2015/2302, а також уточнення механізмів відповідальності, доступних і швидкодіючих способів захисту прав споживачів.

Підкреслено, що ліцензування туроператорської діяльності, категоризація засобів розміщення, сертифікація послуг і персоналу повинні набути уніфікованої цифрової форми із запровадженням електронних реєстрів, прозорих процедур, відкритих даних і публічних індикаторів дотримання стандартів.

До важливих складників системи адміністративно-правових засобів у сфері туризму та соціальної рекреації віднесено захист прав споживачів туристичних послуг шляхом: забезпечення достовірності інформації, прозорості умов договорів, справедливих правил повернення коштів, гарантій у разі невиконання зобов'язань.

Підкреслено, що інтеграція екологічних та культурно-охоронних вимог у систему адміністративних засобів є ключовою для сталого розвитку туризму: необхідне посилення регулювання доступу до територій ПЗФ, запровадження лімітів відвідуваності та систем бронювання для чутливих об'єктів, забезпечення ресурсозберігаючих стандартів, екосертифікації та стимулюючих податкових/фінансових механізмів для «зелених» практик, де доречним є адаптація інструментів, застосовуваних у державах ЄС (зокрема, Італійської Республіки): комбінування централізованих та регіональних компетенцій, сертифікаційні схеми якості, правові режими для історико-культурних об'єктів та прибережних зон.

У *підрозділі 2.3 «Напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму»* доведено, що модернізація адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму є системним завданням загальнодержавного масштабу, яке має вирішуватися одночасно на нормативному, інституційному, процедурному та міжнародному рівнях. Підкреслено, що наявна правова структура галузі соціальної рекреації та туризму є фрагментарною та застарілою, що зумовлює низку практичних проблем – від правової невизначеності категорій «соціальний туризм», «соціальна рекреація», «доступний туризм» до відсутності спеціальних режимів на період надзвичайних ситуацій та воєнного стану. Підкреслено, що важливим кроком виступає конституціоналізація права на дозвілля як самостійної гарантії поряд із правом на відпочинок.

Підкреслено, що на інституційному рівні доцільним є посилення спроможності Державного агентства розвитку туризму України, чітке розмежування його компетенції з профільним міністерством, формування спеціалізованих департаментів з питань соціальної рекреації, міжнародної співпраці та інфраструктурних проєктів.

Аргументовано важливість запровадження постійно діючої міжвідомчої платформи – Національної ради з питань рекреації та дозвілля – для координації політики, моніторингу виконання та фахового опрацювання стратегічних рішень. Визначено, що в умовах децентралізації ключову роль у здійсненні діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму відіграють регіональні та локальні туристичні організації (платформи державно-приватної взаємодії): їх інституціоналізація у поєднанні з правом органів місцевого самоврядування планувати розвиток дестинацій, встановлювати стандарти якості послуг та реалізовувати міжмуніципальні проєкти, критично важливі для збалансованого розвитку територій.

Зроблено висновок, що процедурний складник реформування полягає у цифровізації адміністративних послуг та наглядових процесів: е-ліцензування, е-категоризація, автоматичне продовження дії документів у форс-мажорних умовах, «єдине вікно» для туристів, ризик-орієнтований контроль, відкриті дані про регуляторів і суб'єктів ринку. Для післявоєнної відбудови України та розвитку діяльності у сфері рекреації та туризму є необхідним спрощення інвестиційних процедур, можливість прискореного погодження проєктів відбудови, правові та податкові стимули для проєктів у курортно-рекреаційному секторі, що вимагає розроблення нової стратегії розвитку туризму та рекреації у післявоєнний період, що базуватиметься на принципах комплексності, сталості, інклюзивності та доказовості (щорічні звіти, інтегровані індикатори), де необхідним є запровадження соціальних інструментів стимулювання попиту у сфері туристичних послуг, зокрема, ваучерів на внутрішній туризм, цільового використання туристичного збору, пільгових програм для ветеранів, ВПО, сімей з дітьми.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає в установленні адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні й обґрунтуванні напрямів адміністративно-правового та організаційного забезпечення його ефективності. За результатами дослідження сформульовано такі основні висновки:

1. Обґрунтовано, що здійснення управління у сфері туризму повинно розглядатися як інструмент реалізації комплексної державної політики, спрямованої не лише на розвиток економічного потенціалу галузі, але й на забезпечення соціально орієнтованих цілей, де одним із ключових орієнтирів визначено створення сприятливих умов для відновлення фізичного та

психоемоційного стану населення, організації його дозвілля, культурного збагачення та всебічного розвитку.

Акцентовано, що у цьому контексті соціальна рекреація виступає базовим елементом забезпечення належного рівня життя та соціального добробуту громадян. Її розвиток безпосередньо пов'язаний з реалізацією конституційних гарантій, закріплених, зокрема, у статті 45 Конституції України, яка гарантує кожному право на відпочинок, а також у статті 49, що визначає право на охорону здоров'я та медичну допомогу. Туристична діяльність, орієнтована на рекреаційні потреби населення, стає важливим засобом забезпечення цих прав, сприяючи збереженню здоров'я, підвищенню продуктивності праці та інтеграції громадян у соціокультурне середовище.

Підкреслено, що публічне управління та адміністрування у сфері соціальної рекреації та туризму має бути спрямоване на створення нормативно-правових, організаційних та фінансових умов для розвитку інфраструктури відпочинку та оздоровлення, впровадження доступних туристичних програм для різних соціальних груп, особливо малозабезпечених та вразливих категорій населення, де стратегічним завданням держави має визнаватися формування збалансованої політики, що поєднує економічні інтереси туристичної галузі та соціальну функцію рекреації, забезпечуючи сталий розвиток суспільства.

2. З урахуванням авторського підходу до висвітлення проблематики історичного розвитку адміністративно-правового регулювання соціально-рекреаційної та туристичної сфери в Україні обґрунтовано кодифікаційну рамку розробки проекту Кодексу України про рекреацію, туризм та дозвілля зі спеціальними розділами про безпеку, інклюзію, оцінку впливу, кризові режими, цифрові процедури й моніторинг.

3. Визначено, що вплив міжнародних стандартів на національне законодавство України проявляється у двох площинах: безпосередньому застосуванні ратифікованих норм відповідно до статті 9 Конституції України та їх трансформації через імплементацію у спеціальне законодавство. Водночас дослідження виявило низку системних проблем: фрагментарність і колізійність правового поля у сфері дозвілля та рекреації; відсутність єдиного кодифікованого акта і чіткої дефініційної бази (зокрема, щодо понять «соціальна рекреація», «доступний туризм», «меморіальний туризм»); недостатню координацію між органами державної влади та органами місцевого самоврядування; обмеженість механізмів контролю за виконанням міжнародних зобов'язань; брак спеціальних режимів правового регулювання на період надзвичайного чи воєнного стану.

Міжнародний вимір посилює важливість гармонізації процедур і стандартів, участі у програмах UNWTO, ЮНЕСКО, адаптації до acquis ЄС, взаємного визнання сертифікацій і впровадження європейських підходів до безпеки, якості, доступності та інклюзивності. Порівняльний аналіз досвіду Італійської Республіки, Французької Республіки показує, що кодифікація туризму як галузі, інтеграція культурної політики та охорони довкілля в

адміністративні рішення, а також визнання стандартизації як інструменту якості забезпечують системність регулювання та конкурентоспроможність.

4. Сформульовано та обґрунтовано нові секторальні принципи адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні, зокрема: принцип пріоритету національного туристичного продукту як правовий орієнтир культурної дипломатії, економічного стимулювання та міжнародного позиціонування; принцип ризик-орієнтованості та резилієнтності регуляторних процедур у воєнний та надзвичайний періоди; принцип інклюзивності та безбар'єрності як обов'язкова умова ліцензування, категоризації, планування і державної підтримки; принцип інтегрованої екологічно-культурної оцінки для соціально-рекреаційних проєктів.

5. Сформовано інтегровану багаторівневу модель системи суб'єктів механізму адміністративно-правового регулювання соціальної рекреації та туризму, яка поєднує загальнонаціональний, регіональний, міжтериторіальний та місцевий рівні управління з чітким розмежуванням компетенцій і функціональною типологізацією (регуляторні, координаційні, сервісні, наглядові, аналітичні).

Запропоновано інституційну рамку координації на національному та регіональному рівнях адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні: створення Національної ради з питань туризму та рекреації і міжрегіональних координаційних платформ для управління туристичними зонами (Карпати, морське узбережжя, мережа національних парків) з визначеними повноваженнями, механізмами участі ДМО, бізнесу та громад.

6. Визначено, що суттєвим елементом сучасних адміністративно-правових засобів є моніторинг: державний, регіональний і внутрішньокорпоративний, що вимагає побудови єдиної інформаційно-аналітичної екосистеми для збору, верифікації, агрегування та інтерпретації даних (туристопотоки, безпекові інциденти, скарги, результати перевірок, стандарти якості), що дасть змогу перейти до ухвалення управлінських рішень на основі доказів, що є важливим в умовах воєнного стану, коли безпека туристів і об'єктів має пріоритетне значення.

Обґрунтовано, що модернізація системи адміністративно-правових засобів у сфері туризму та соціальної рекреації передбачає: цифровізацію дозвільних процедур і реєстрів; впровадження ризик-орієнтованого нагляду; посилення захисту прав споживачів; екоінтеграцію та ресурсозбереження; кодифікацію галузевого законодавства; уніфікацію стандартів якості та безпеки; розвиток міжнародної співпраці і відповідність європейським нормам, що у сукупності забезпечить стійкість, безпеку та високі стандарти якості туристичного продукту України, адаптовані до глобальних тенденцій і національних потреб.

7. Обґрунтовано напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму, де виділено: закріплення у законодавстві України права особи на дозвілля як складника соціально-рекреаційної політики держави; аргументацію нормативного

визначення таких категорій, як «соціальний туризм», «соціальна рекреація» і «доступний туризм»; модернізацію адміністративних послуг, адресованих безпосередньо туристам та відпочиваючим, де орієнтиром має стати принцип «єдиного вікна» та максимальна онлайн-доступність: від оформлення документів (закордонних паспортів, страхових полісів) до отримання спеціальних дозволів на відвідування територій з особливим режимом та купівлі квитків до державних музеїв і заповідників, що пов'язується зі створенням національного туристичного порталу з інтегрованою довідковою базою туристичних напрямів, сервісами бронювання державних об'єктів, е-зверненнями та е-скаргами, що забезпечить прозорість, підзвітність і зручність для споживачів; врегулювання інвестиційних процедур у зв'язку з необхідністю швидкого відновлення зруйнованої інфраструктури, що вимагає тимчасового спрощення порядку отримання дозвільної документації на будівництво та реконструкцію туристичних об'єктів, запровадження прискорених та (за потреби) екстериторіальних процедур для проєктів відбудови, а також адресних податкових й адміністративних стимулів для інвесторів у курортно-рекреаційні проєкти, що створять правові умови для оперативної модернізації матеріальної бази галузі без втрати контролю за дотриманням стандартів безпеки й якості; кореляція з глобальними трендами «цифрового урядування» та рекомендаціями Всесвітньої туристичної організації, що вимагає цифровізації взаємодії, стандартизації сервісів і прозорості адміністративних процедур; запровадження цільових програм із поширення «туристичних ваучерів» для стимулювання внутрішнього туризму та соціальної рекреації; інституціалізацію постійно діючої системи моніторингу та контролю за досягненням стратегічних і програмних цілей; встановлення стандартів безпеки та етики для військово-історичного/меморіального туризму, передбачити порядок створення та функціонування меморіальних комплексів, «маршрутів пам'яті», музеєфікації місць бойових дій із чіткою міжвідомчою координацією, із поєднанням впровадження заходів системного відновлення та просування традиційних дестинацій (Чорноморського узбережжя, Карпат, м. Київ, м. Львів) через цільові інфраструктурні проєкти та державно-приватні механізми міжнародної промоції, у тому числі із залученням партнерів розвитку; розширення повноважень Державного агентства розвитку туризму України задля інституційного посилення агентства шляхом розширення його автономії у межах, визначених законодавством, та оптимізації його структури; чітке розмежування повноважень між ДАРТ та профільним міністерством для уникнення дублювання функцій; створення окремих департаментів (або підрозділів) з питань соціальної рекреації, міжнародної співпраці, інновацій у туризмі та інфраструктурних проєктів; підвищення кадрового та фінансового забезпечення, зокрема через залучення грантових і міжнародних інвестиційних ресурсів; розроблення єдиного стратегічного документа (Державної стратегії розвитку туризму та рекреації до 2035 року) з визначенням конкретних індикаторів ефективності діяльності ДАРТ.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Уманців Б.Б. Сутність та класифікація соціально-рекреаційної та туристичної діяльності. *Право і суспільство*. 2023. № 6. С. 663–669. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.6.99>.
2. Уманців Б.Б. Адміністративно-правове регулювання соціально-рекреаційної та туристичної сфери в Україні : історія становлення та виклики в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. С. 546–549. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-6/136>.
3. Уманців Б.Б. Міжнародно-правові стандарти та їх вплив на національне законодавство у сфері соціальної рекреації та дозвілля. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 4(86). С. 533–537. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.85>.
4. Уманців Б.Б. Принципи адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму. *Правові новели*. 2025. № 25. С. 227–232. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2025.25.29>.
5. Уманців Б.Б. Система суб'єктів механізму адміністративно-правового регулювання соціальної рекреації та туризму в Україні в умовах здійснення політики децентралізації публічної влади. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2025. № 1(69). Р. 275–282. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2025.1.40>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Уманців Б.Б. Кабінет Міністрів України як суб'єкт адміністративно-правового механізму управління у сфері соціальної рекреації та туризму. *Proceedings of the international scientific conference “The latest law developments”*, Wloclawek, Republic of Poland, April 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. Р. 366–371. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-86>.
2. Уманців Б.Б. Адміністративно-правові засоби впливу у сфері туризму та соціальної рекреації. *Proceedings of the international scientific conference “Advances in law: the view of domestic and foreign scholars”*, Riga, the Republic of Latvia, October 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. Р. 388–391. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-102>.
3. Уманців Б.Б. Право на дозвілля та соціальну рекреацію: адміністративно-правовий вимір. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 569–571. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-155>.

АНОТАЦІЇ

Уманців Б.Б. Адміністративно-правове регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2025.

У дисертації визначено сутність та зміст адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні на основі комплексного аналізу наявних наукових і нормативних джерел.

У дисертації вирішено завдання із: визначення поняття, сутності та соціального значення соціально-рекреаційної та туристичної діяльності; характеристики історичного розвитку адміністративно-правового регулювання соціально-рекреаційної та туристичної сфери в Україні; встановлення міжнародно-правових стандартів та їх впливу на національне законодавство у сфері соціальної рекреації та туризму; визначення принципів адміністративно-правового регулювання у сфері соціальної рекреації та туризму; опису системи суб'єктів механізму адміністративно-правового регулювання соціальної рекреації та туризму в Україні; дослідження адміністративно-правових засобів впливу у сфері туризму та соціальної рекреації; обґрунтування напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у національній юриспруденції комплексних наукових досліджень, присвячених здійсненню характеристики адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері соціальної рекреації та туризму в Україні.

Обґрунтовано, що здійснення управління у сфері туризму повинне розглядатися як інструмент реалізації комплексної державної політики, спрямованої не лише на розвиток економічного потенціалу галузі, але й на забезпечення соціально орієнтованих цілей, де одним із ключових орієнтирів визначено створення сприятливих умов для відновлення фізичного та психоемоційного стану населення, організації його дозвілля, культурного збагачення та всебічного розвитку.

Акцентовано, що у цьому контексті соціальна рекреація виступає базовим елементом забезпечення належного рівня життя та соціального добробуту громадян. Її розвиток безпосередньо пов'язаний з реалізацією конституційних гарантій, закріплених, зокрема, у статті 45 Конституції України, яка гарантує кожному право на відпочинок, а також у статті 49, що визначає право на охорону здоров'я та медичну допомогу. Туристична діяльність, орієнтована на рекреаційні потреби населення, стає важливим засобом забезпечення цих прав,

сприяючи збереженню здоров'я, підвищенню продуктивності праці та інтеграції громадян у соціокультурне середовище.

Підкреслено, що публічне управління та адміністрування у сфері соціальної рекреації та туризму має бути спрямоване на створення нормативно-правових, організаційних та фінансових умов для розвитку інфраструктури відпочинку та оздоровлення, впровадження доступних туристичних програм для різних соціальних груп, особливо малозабезпечених та вразливих категорій населення, де стратегічним завданням держави має визнаватися формування збалансованої політики, що поєднує економічні інтереси туристичної галузі та соціальну функцію рекреації, забезпечуючи сталий розвиток суспільства.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, забезпечення прав і свобод людини, кодифікація, нормативно-правове регулювання, соціальна рекреація, туризм.

Umantsiv B.B. Administrative and legal regulation of activities in the sphere of social recreation and tourism in Ukraine. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a candidate degree in law sciences by speciality 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Uzhgorod National University, Uzhhorod, 2025.

The dissertation defines the essence and content of administrative and legal regulation of activities in the sphere of social recreation and tourism in Ukraine based on a comprehensive analysis of available scientific and regulatory sources.

The dissertation solves the following tasks: defining the concept, essence and social significance of social recreation and tourism activities; characteristics of the historical development of administrative and legal regulation of the social recreation and tourism sphere in Ukraine; establishing international legal standards and their influence on national legislation in the sphere of social recreation and tourism; definition of the principles of administrative and legal regulation in the field of social recreation and tourism; description of the system of subjects of the mechanism of administrative and legal regulation of social recreation and tourism in Ukraine; study of administrative and legal means of influence in the field of tourism and social recreation; justification of directions for improving administrative and legal regulation of activities in the field of social recreation and tourism.

The scientific novelty of the results obtained lies in the fact that the dissertation is one of the first in national jurisprudence of comprehensive scientific research devoted to the implementation of the characteristics of administrative and legal regulation of activities in the field of social recreation and tourism in Ukraine.

It is substantiated that the implementation of management in the field of tourism should be considered as a tool for implementing a comprehensive state policy aimed not only at developing the economic potential of the industry, but also at ensuring socially oriented goals, where one of the key guidelines is the creation of favorable conditions for the restoration of the physical and psycho-emotional state of the

population, the organization of their leisure, cultural enrichment and comprehensive development.

It is emphasized that in this context, social recreation is a basic element of ensuring an adequate standard of living and social well-being of citizens. Its development is directly related to the implementation of constitutional guarantees, enshrined, in particular, in Article 45 of the Constitution of Ukraine, which guarantees everyone the right to rest, as well as in Article 49, which defines the right to health care and medical care. Tourism activities, focused on the recreational needs of the population, become an important means of ensuring these rights, contributing to the preservation of health, increasing labor productivity and integrating citizens into the socio-cultural environment.

It is emphasized that public management and administration in the field of social recreation and tourism should be aimed at creating regulatory, organizational and financial conditions for the development of recreation and health infrastructure, the implementation of accessible tourism programs for various social groups, especially low-income and vulnerable categories of the population, where the strategic task of the state should be the formation of a balanced policy that combines the economic interests of the tourism industry and the social function of recreation, ensuring the sustainable development of society.

Key words: administrative and legal regulation, codification, ensuring human rights and freedoms, regulatory and legal regulation, social recreation, tourism.

Підписано до друку 05.11.2025. Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1147.
Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.

